

Kraški govor Sovodenj ob Soči

Govor kraja *Sovodnje ob Soči* (Savogna d'Isonzo) spada v kraško narečje primorske narečne skupine, ki se govori po zahodnem delu Krasa in v spodnji Vipavski dolini, in sicer leži na skrajnem zahodnem robu tega narečja (na italijanski strani meje). Ime vasi *Sovodnje* (narečno *Se'v̥a:dn'e*) pomeni sovodnje oz. sotočje. Vas ima pribl. 800 prebivalcev. Severni del vasi se imenuje *Š'k̥a:rl'e* 'kamnita plošča, kocka; tlakovci', drugi, južni del vasi ob Vipavi, pa se imenuje *Va:s*.

V članku bodo predstavljene vse jezikovne ravnine govora: glasoslovna, oblikoslovna in leksikalna. Govor pozna samo jakostno (tj. netonemsko) naglaševanje. Kolikostna nasprotja so odpravljena: naglašeni samoglasniki so dolgi; kratki so le nenaglašeni. Nekatere tipične glasoslovne spremembe v govoru so: psl. *ē, *ĕ- > i̯e: (*m'li̯e:ko* 'mleko', *'ci̯e:sta* 'cesta', *'li̯e:ha* 'greda'), psl. *ē, *ĕ- > i̯e:/i̯a: (*'li̯e:t* 'led', *'pi̯e:č* 'peč', *'ži̯a:n̥ska* 'ženska', *'ri̯a:ku* 'rekel'), psl. *ō > u̯o:/u̯a: (*'y'nu̯o:j*, *'ku̯o:st*, *'nu̯a:č* 'noč', *'bu̯a:x* 'bog'), psl. *ę, *ĕ- > a: (*'pa:t̥ak* 'petek', *'ra:p* 'rep', *'ja:tre* 'jetre', *'da:t̥al'ca* 'detelja', *'p'la:sat* 'plesati', *'s'ta:ɣnət* *'pa:te* 'stegniti pete, umreti'), pls. *ǫ̇, *ǫ̇ > u̯o:/u̯a: (*ob'ru̯o:č*, *'zu̯o:p* 'zob', *'ɣo'lu̯o:p*, *'mu̯a:š* 'mož', *'ɣu̯o:bec*, *'tu̯a:ča* 'toča', *'su̯o:set*), psl. *ò- > u̯a: (*'v̥u̯a:l'a* 'volja', *'nu̯a:sim* 'nosim').

Sekundarno (umično) naglašeni *e*, *o* in polglasnik se podaljšujejo: *'č̥i̯e:lo*, *'ri̯e:bre*, *'s̥i̯e:stra*, *'ti̯e:ta*, *'ži̯e:na*, *'n̥i̯e:se*, *'ri̯e:če*; *'nu̯o:ɣa* 'noga', *'ku̯o:za*, *'ku̯o:sa*, *'v̥u̯o:da*; *'m̥a:ɣla*, *'s't̥a:za*, *'d̥a:ske*. Za dolgi naglašeni polglasnik imajo *a*-jevski refleksi (*'va:s*, *'da:n*, *'la:n*, *'ma:ša*, *'sa:nje*), za kratkega pa polglasnik (*'p̥a:s*, *'d̥a:š*). Pred vzglasnima *o*- in *ɔ*- se v govoru pojavi protetični *u*- (npr. *'u̯o:ča* 'oče', *'u̯o:kno* 'okno', *'u̯o:l'e*), ohranjen je tudi prvotni *j* pred vzglasnim *i*- (*'j̥a:ɣla* 'igla'). Za konzonantizem je najbolj značilen razvoj *g* > *ɣ* (npr. *'ɣla:va* 'glava', *'ɣa:rl̥o* 'grlo', *'ɣu̯a:ba* 'goba', *'ci̯a:ɣu* 'opeka', *'s'ni̯e:ɣ* 'sneg'). Govor je ohranil mehki soglasnik *n*' (npr. *b'ri:n'e*, *'cu:n'a*, *lu'ba:n'a* 'lobanja') in *l*' (npr. *k'l'u:č*, *'v̥u̯a:l'a* 'volja', *mr̥əu'li:šče*, *'l'u:x* 'gluh').

V govoru je poleg neprevzetih besed, nastalih v kontinuiranem jezikovnem razvoju (npr. *prest'ra:lo* 'rjuha', *b'ri:s̥anca* 'brisača', *'šu̯a:be* 'ustnice'), pričakovati tudi mnoge romanizme (npr. *b̥a'ti̯a:ɣa* 'trgovina', *b̥a'tu̯a:n* 'gumb', *f̥a'co:u* 'robec, ruta', *'la:štra* 'šipa', *k̥and'ri̯e:ɣa* 'stol z naslonjalom', *ku'ži:n* 'bratranec', *'no:no* 'dedek', *no'vi:ca* 'nevesta', *pe'r̥u̯a:n* 'vilice', *'pu:pa* 'dekle', *š̥a'fi:t* 'strop'), najdemo pa tudi germanizme (npr. *'ci̯a:ɣu* 'opeka', *'ɣl̥a:š* 'steklo, kozarec', *'ɣro:nt* 'kmetija', *'s'ti̯a:n̥ɣe* 'stopnice', *'šu:ɣla* 'lopata').